

Agnieszka M. Bąbel, Agata Grabowska-Kuniczuk

Wstęp

Napis. Pismo poświęcone literaturze okolicznościowej i użytkowej 14, 3-4

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wstęp

Prezentowana obecnie Łaskawemu Czytelnikowi seria rocznika „Napis” zawiera prace przedstawione na interdyscyplinarnej konferencji naukowej, która odbyła się w Kielcach od 6 do 8 maja 2008 roku. Spotkanie pod hasłem *Krzywe zwierciadło na gościńcu. Literacka satyra, karykatura, groteska* zgromadziło badaczy różnych dyscyplin (między innymi filologii polskiej i angielskiej, medioznawstwa, psychologii), których zainteresowania skupiają się wokół tematu komizmu, humoru i śmieszności. Współorganizatorami konferencji byli: Pracownia Literatury Okolicznościowej i Użytkowej Instytutu Literatury Polskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego; Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie; Wydział Filologiczny oraz Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie; Instytut Filologii Polskiej na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, a także Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. Obrady odbywały się w Domu Środowisk Twórczych — Pałacu Tomasza Zielińskiego w Kielcach. W konferencji wzięło udział 33 referentów — przedstawiciele ośrodków akademickich z całego kraju.

Konferencję otworzył przedstawiciel kieleckich organizatorów, prof. dr hab. Wiesław Caban, dziekan Wydziału Humanistycznego UJK (obecnie prorektor tej uczelni). Wykład inauguracyjny *Spółczesność śmiechu* wygłosił prof. dr hab. Krzysztof Kłosiński (SWPS).

Pierwszy dzień obrad poświęcony był zjawiskom humoru i komizmu w literaturze staropolskiej oraz oświeceniowej — dominowała tematyka sowizdrzalska (od „świata frantów i sowizdrzałów” do ethosu rycerskiego w dramacie sowizdrzalskim) i zjawisko komizmu. Rozważane były głównie zagadnienia satyry i humoru, również czarnego, w okolicznościowej literaturze politycznej.

Referaty wygłoszone we środę 7 maja koncentrowały się wokół problemów między innymi karykatury i ironii w literaturze XIX oraz początku XX wieku — badacze prezentowali wizerunki literatów pod pręgierzem satyry, rozprawiali o humorystycznym oswojaniu grozy czy analizowali ironiczny język maski.

Wystąpienia zaprezentowane ostatniego dnia konferencji poświęcono dowcipowi, ironii i satyrze w literaturze oraz kulturze współczesnej — od ironii i autoironii u Zbigniewa Herberta czy Stanisława Barańczaka oraz pastiszów pieśni dziadowskich, przez dowcip polityczny w PRL-u, po dyskusyjny rodzaj poczucia humoru prezentowany przez telewizyjne sitcomy. Trzydniowe obrady zamknął wykład prof. dra hab. Tadeusza Rachwała *O zabawianiu*, a spotkanie posumowało wystąpienie prof. dra hab. Janusza Maciejewskiego, przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego Konferencji.

W perspektywie badawczej znalazły się zarówno teksty literackie z dziedziny literatury wysokiej, jak i popularnej czy folkloru, a także z obszarów pogranicznych gatunków literackich bądź form parateatralnych. Materiału do analizy dostarczyły również przekazy dokumentalne (pamiętniki, wspomnienia, prasa). Autorzy nie kusili się raczej o tworzenie nowych, ogólnych definicji pojęć „komizmu”, „humoru” czy „śmieszności” (choć mieli wyraźną świadomość potrzeby takich ustaleń, a także wiedzę na temat istnienia wielu różnych teorii w obrębie tych zagadnień, i często powoływali się na niektóre z nich). Koncentrowali się na badaniu w kontekście historycznym i społecznym strategii komunikowania się (ze szczególnym uwzględnieniem takich form jak ironia, satyra, groteska, karykatura czy parodia), a także analizowaniu konkretnych sytuacji komicznych i funkcji, jakie pełnią one w danej kulturze.

Ze względu na ogromne zainteresowanie, jakim w środowisku polskiej humanistyki cieszyło się kieleckie spotkanie, redaktorzy zdecydowali się uzupełnić materiały pokonferencyjne, wkomponowując w całość tomu grupę tekstów wybranych spośród licznie nadesłanych artykułów autorstwa badaczy, którzy nie uczestniczyli w samych obradach.

Różnorodność wykorzystywanego materiału i usytuowanie problematyki projektu na obszarze łączącym różne dyscypliny badawcze pozwoliły na pełniejsze poznanie i zrozumienie tych ważnych aspektów ludzkich zachowań społecznych, jakimi są humor, komizm i śmieszność w kulturze na przestrzeni wielu wieków.

Serdecznie zapraszamy do spojrzenia na świat literatury, odbijający się i opalizujący w tafli różnorako ukształtowanego zwierciadła słów, życząc jednocześnie miłej lektury.

A.B. i A.G.–K.